

DE OORSPRONG VAN DEN NAAM OENOTHERA.

ANLEIDING tot het schrijven van dit stukje is een vraag geweest van een weetgierige leerling, die de beteekenis van het woord *Oenothera* niet vinden kon. Ik heb hem toen uit de bron laten drinken waar allen, die belang stellen in de afleiding van plantennamen, hun dorst komen lesschen.

In die bekende »Verklaring van de beteekenis der geslachtsnamen« van den Oud-Hoogleraar C. A. J. A. OUDEMANS vindt men nu: „*Oenothera* (Onograceeën), Gr. *oinothêros*, was de naam, voorheen aan onze soorten van *Epilobium*, en niet, zooals men allicht meenen zou, aan onze soorten van *Oenothera* gegeven. Het kan geen kwaad, dit terstond in het licht te stellen, omdat de afleiding van het laatste woord in verband staat met de haarkuif der zaden, die wel bij de *Epilobia*, niet bij de *Oenotherae* gevonden wordt en die de systematici dan ook gebruiken om het verschil tusschen beide geslachten vast te stellen.

Oenothera nu schijnt van het Gr. *oioo* — stam van *oisein*, dragen — en niet van *oinos* wijn, of *onos*, ezel, te moeten worden afgeleid, omdat allerhande woorden, zooals *oinas*, eene vogelsoort; *oioonos*, roofvogel; *oistos*, pijl, het denkbeeld van door de lucht te zweven in zich vereenigen.

En dit denkbeeld dringt zich eveneens in ons op, als wij de zaden der *Epilobia* dwarrelend boven ons zien voortsnellen, waartoe zij door hunne haarkuif in staat worden gesteld.

Het aanhangsel *thêra* stamt af van *theraoo*, jagen, en beteekent jacht. Het woord *Oenothera* zou dus door »vogeljacht« of »vogeljager« vertaald kunnen worden, maar dan altijd tot het geslacht *Epilobium* moeten worden terruggebracht. Onze tegenwoordige *Oenothêra*'s voldoen dus in het geheel niet meer aan de beteekenis die in haar naam ligt opgesloten.”

Daar deze verklaring mij niet bevredigde, ben ik aan het snuffelen gegaan in oude boeken, waarin het woord wordt aangetroffen, om te trachten iets over de samenstelling te vinden. Inderdaad is de naam in later tijd aan soorten van *Epilobium* gegeven. Toen ik echter, bij het zoeken in het grijs verleden, teruggegaan was tot meer dan drie eeuwen voor Christus, werd dezelfde benaming wedêrgevonden in een der merkwaardigste reisbeschrijvingen van dien tijd, die wij verschuldigd zijn aan het talent van THEOPHRASTOS, den geneesheer en natuuronderzoeker, die den beroemden tocht naar Indië met het leger van ALEXANDER DEN GROOTEN meemaakte, en die ons allerlei over de planten der doortrokken gewesten verhaalt. (327 v. C.) Deze bioloog — zoo zouden wij hem thans noemen — wijst op meer dan één plaats op de *onothêra* en hare gevaarlijke eigenschappen. Talrijk zijn de gevallen waarin lastdieren uit Alexanders leger ten gevolge van het eten dier plant ziek werden of stierven. En waar de schrijver bovendien andere eigenschappen vermeldt, o. a. dat het een boomsoort is met 5-bladerige bloemen, en dat de bladeren ervan drie aan drie bijeen om den stengel staan, daar wordt het spoedig duidelijk, dat met deze giftige *onothêra* geen ander gewas is bedoeld dan de Oleander, die volstrekt niet zeldzaam voorkomt langs de wegen in Perzië. Tegenwoordig is het niet anders dan toen. Immers, in een onlangs verschenen reisverhaal waar deze Perzische Oleander (*Nerium odorum* SOL.) besproken wordt, lezen wij: »Les feuilles sont un violent poison pour les bêtes de somme; aussi partout où la plante croît spontanément le long des grandes routes, on ferme la bouche des ânes, mulets et chevaux au moyen d'un petit sac fixé par en haut à la tête.»

Ook de Oleander van de landen om de Middellandsche zee (*Nerium Oleander* L.) wordt *phthartikê onoon* = *venenum asini*, ezelsgif, genoemd, o. a.: in het verhaal van Lukianos' ezel, ons na de Hollandsche bewerking door VAN LIMBURG BROUWER zoo bekend. In den tijd waarin dit verhaal werd geschreven, bijna 5 eeuwen na THEOPHRASTOS, had de Oleander reeds meerdere andere namen o. a.: *rhododaphne* = rozenlaurier, *rhododendron* = rozeboom, of eindelijk *nêrion*, het latijnsche *nerium*. In latere geschriften wordt het woord *onothêra* meer

en meer tot *oinothéra*. Of men daarbij, wat hoogst waarschijnlijk is, aan *oinos*, wijn, te denken heeft, en dan de wijngewas der bloesems of der droge wortels daartoe aanleiding gegeven heeft; of dat men de plant als geneesmiddel in wijn gebruikte; dat is voorshands niet uit te maken. In elk geval is de oorspronkelijke beteekenis van het woord = *ezelsdooder*, omdat *theraoo*, jagen, maar ook door *jagen verkrijgen*, dat is dus *dooden* beteekent, en het in dezen zin alleen op onze Oleander kon toegepast worden. Zelfs op den huidigen dag wordt in Zuid-Italië de Oleander met den naam van *ammazza l'asino* (ezelsmoordenaar) aangeduid.

Met de vraag naar de oorspronkelijke beteekenis van het woord heeft het feit, dat men vele eeuwen later denzelfden naam aan geheel andere

planten is gaan geven, natuurlijk niets uit te staan.

DR. J. C. C. LOMAN.

EEN PAAR INTERESSANTE GALLEN.

ZOOALS bekend is, verstaat men onder gallen bij de planten nieuwvormingen, die ontstaan zijn door de inwerking van de een of andere prikkelende stof, afgescheiden door een plantaardigen of dierlijken parasiet. Hoogst merkwaardig is het, hoeveel verschillende en vaak uiterst karakteristieke vormen deze gezwollen kunnen aannemen.

Wie met een bijzonder eigenaardige gal wil kennismaken, moet eens nauwkeurig de jonge takjes bekijken van een aantal sparreboomjes. (*Picea excelsa*). In veel gevallen vertoonen deze een zijdelingsche opzwellings, die er bijna uitziet, of iemand een halven dennenappel tegen den tak heeft vastgelijmd. Dit voorwerp, zeer sierlijk groen en roodbruin gekleurd, is een gal, te voorschijn geroepen door een bladluizensoort, een

